

Türkiye'nin BMGK'da İran'a yaptırımlar konusunda kullandığı "hayır" oyu, bir açıdan Türkiye'nin çevresinde artmakta olan gücü ile doğru orantılı.

İnceleme

Yrd. Doç. Dr. Tank Oğuzlu
Bilkent Üniversitesi U.İ.B.
oguzlu@bilkent.edu.tr

TÜRKİYE-BREZİLYA-İRAN ANTLAŞMASI'NIN TÜRK DIŞ POLİTİKASI BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

The Analysis of the Uranium-swap Deal in the Context of Turkish Foreign Policy

Abstract

This paper tries to analyze the latest uranium-swap deal signed between Iran, Turkey and Brazil in the context of Turkish foreign policy. In doing so, the paper first discusses whether this deal will contribute to the solution of the crisis between Iran and the West. Then an attempt is made at understanding to what extent signing of the deal accords with the nature of transformation in Turkish foreign policy. Afterwards, the paper tries to examine the potential impact of the deal on Turkey's relations with the key western actors. Finally, the paper contextualizes the deal within the framework of the changes taking place in global balance of power.

İnceleme

Türkiye'nin bu mutabakat olmamışçasına hareket edip Güvenlik Konseyi'nde "evet" oyu vermesi ya da tamamen pasif bir tutum takınıp çekimsiz kalması beklenemezdi. Böyle bir şey Türkiye'nin artmakata olan yumuşak gücü ile çelişirdi.

Giriş

Türkiye ve Brezilya'nın çabaları sonucunda İran ile imzalanan nükleer takas mutabakatı uluslararası düzeyde ses getiren bir gelişme olmuştur. Uranyum takası olarak bilinen antlaşmanın uluslararası gündemin merkezine oturması hiç kuşkusuz birden çok boyutu olan bir olaydır. İlk olarak bu antlaşmanın İran ile Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi üyeleri ve Almanya'nın oluşturduğu topluluk arasındaki krizin giderilmesinde oynayacağı rol üzerinde düşünülmelidir. İkinci olarak, bu antlaşma Türkiye'nin son yıllarda takip etmekte olduğu dış politika bağlamında değerlendirilmelidir. Antlaşmanın bir başka boyutu Türkiye'nin genel olarak Batılı ülkeler özel olarak da Amerika Birleşik Devletleri ile olan ilişkilerini nasıl etkileyeceğidir. Antlaşmanın bir diğer boyutu ise değişmekte olan küresel güç dengelerini yansıtmaya bağlamında ortaya çıkmaktadır. Biz bu yazıda antlaşmanın bahsi geçen farklı boyutlarını analiz etmeye çalışacağız.

Birinci Boyut: Sorun Çözülecek mi?

İran ile Batı arasında İran'ın nükleer silah edinmesine ilişkin çabalarından kaynaklandığı iddia edilen kriz uzun zamandır devam etmektedir. Geçmiş yılların ortaya çıkardığı genel sonuç, söz konusu olanın İran'ın sahip olduğu nükleer silah yapma teknolojisi ya da ne miktarda yüksek düzeyde zenginleştirilmiş uranyuma sahip olması değil, tarafların birbirlerinin niyetlerine dair taşıdıkları derin şüphelerdir. İran'ın iddia edildiği gibi nükleer silah elde etmek istemesinin İranlıların yaşamakta olduğu stratejik kuşatılmışlık

duygusuyla yakın alakası olabilir. ABD ise, İran'ın bu silahları savunma ya da caydırıcılık amaçlarının ötesinde amaçlar için geliştirmek istediğini düşünmektedir. ABD ve İsrail'in bölgedeki varlığının, İran'ın temel hedefleri olduğuna inanılmaktadır. Bu algılamalara ilave olarak tarafların birbirlerinin niyetlerine dair taşıdıkları şüpheler bir başka bağlamda daha ortaya çıkmaktadır. ABD, İran'ın hiçbir zaman ciddi olarak müzakerelere yanaşmadığını ve elinden geldiğince uluslararası toplumu bölerek nükleer silah elde etmek için zaman kazanmaya çalıştığına inanılmaktadır. Batılı güçlerin paylaştığı ortak kanaat İran'ın kendisi üzerine yoğunlaşan uluslararası baskıların arttığı bir ortamda müzakere kozuna sarılıp bu baskılardan kurtulmak istediğidir. İran ise ABD'nin kendisi hakkındaki kararını çok önceden verdiği, buna göre de mevcut İran rejiminin mümkün olan bütün yollar kullanılarak devrilmek istendiğine inanılmaktadır. İranlıların çoğunluğuna göre ABD İran'ı "şeytanlaştırarak" onu uluslararası toplumdan izole etmeye çalışmaktadır. Böyle bir ortamda Türkiye ve Brezilya'nın Batı ile İran arasında ciddi bir müzakere sürecinin başlamasına yönelik giriştikleri çabalar kalıcı sonuçlar vermeyebilir.

Türk ve Brezilya liderlerinin gerek antlaşmanın yapım sürecinde gerekse de mutabakatın imzalanmasından sonra yapmış oldukları açıklamalar bütün bu müzakerelerin Batı'nın bilgisi dahilinde sürdüğünü göstermektedir. İlk defa 2009 senesinin Ekim ayında ABD'nin önerileri doğrultusunda gündeme gelen takas antlaşmasının üzerine oturduğu temel mantık İran'ın sahip olduğu düşük yoğunlukta zenginleştirilmiş uranyumun İran topraklarının dışarısına çıkartılması

İnceleme

ve Batılı ülkelerin bu uranyumu belli bir oranda zenginleştirdikten sonra, nükleer enerji ve tıp alanlarında kullanılmak üzere İran'a geri vermeleridir. İran'ın sahip olduğu uranyumu bir defada elinden çıkarmasını ve zenginleştirme işleminin Batılı ülkelerce yapılmasını öngören bu plan, tarafların birbirlerine güvenmemeleri neticesinde imzalanamamıştır.

En son imzalanan mutabakatla tıp alanında kullanılmak üzere zenginleştirilecek uranyumun kesinlikle nükleer silah yapımında kullanılmayacağına garanti verilmektedir. İmzalayıcılarına göre bu mutabakat taraflara belli bir nefes alma süresi tanyacak ve bu süre çerçevesinde de sorunun özüne ilişkin kapsamlı müzakereler devam edecektir. Başlangıçta İran'dan beklenen, elindeki bütün düşük yoğunlukta zenginleştirilmiş uranyumu ülke dışarısına çıkarmasıyken, en son imzalanan mutabakata göre İran sahip olduğu düşük yoğunluklu uranyumun ortalama yüzde altmışını ülke dışarısına çıkarmayı kabul etmiştir. Ekim ayında İran'ın sahip olduğu 1200kg'lık uranyum İran'ın neredeyse toplam kapasitesini oluştururken şu anda bu rakam İran'ın toplam uranyum kapasitesinin yaklaşık olarak yüzde altmışına karşılık gelmektedir. Bu bağlamda Batı'nın şiddetli itirazlarını üzerine çeken nokta, bu takas işleminden sonra dahi İran'ın elinde yüksek düzeyde zenginleştirebileceği uranyumun bulunmaya devam edecek olmasıdır. Geçtiğimiz Ekim ayından Mayıs ayına kadar geçen sürede İran'ın düşük yoğunlukta zenginleştirilmiş uranyum miktarını ciddi oranlarda arttırdığına inanılmaktadır.

İmzalanan mutabakatın öngördüğü bir diğer husus söz konusu takas işleminin Türkiye'de yapılacak olmasıdır. İran'ın Türkiye'ye vereceği uranyum bir sene boyunca Türkiye'de kalacak, bir senenin sonunda da İran Batılı ülkeler tarafından yüzde yirmi oranında zenginleştirilmiş uranyumunu Türkiye'den alacaktır. Batı'nın bu uranyumu vermemesi durumunda ise Türkiye İran'ın kendisine emanet ettiği uranyumu İran'a geri vermesi öngörülmektedir. Buradan yola çıkılarak iddia edilebilir ki, bu mutabakatın özünde yatan unsur İran'ın Türkiye olan güvenidir. Türkiye için sorun çıkarması muhtemel bir ge-

Türkiye'nin ABD'nin potansiyel düşman ilan ettiği ülkelerle ilişkilerini geliştirmesi Ankara'nın gittikçe Batı kampından uzaklaşmakta olduğu algısını güçlendirecek.

lişme, bir sene sonunda Batı'nın Türkiye'ye baskı yaparak İran'a uranyumunu geri vermemesini istemesiyle ortaya çıkabilir. Görüşmelerin tıkandığı ve İran'ın niyetlerine ilişkin kuşku arttığı bir ortamda Türkiye'nin mutabakata sadık kalarak İran'a uranyumu geri vermesi onun Batılı ülkelerle olan ilişkilerinde yeni krizler ortaya çıkarabilir.

Mutabakatın deklare edilmesini müteakip uluslararası çevrelerden çok çeşitli görüşler gelmiştir. En şaşırtıcı olanı ise ABD Dışişleri Bakanı Clinton'un yapmış olduğu açıklamalardır. ABD, İran'ın sözlerine kesinlikle güvenmediğinin altını çizerek en kısa sürede BM Güvenlik Konseyi'ne

İnceleme

Orta büyüklükteki güçler kendi çıkarları söz konusu olduğunda önemli riskler alabilmekte ve kendi vizyonlarının takipçisi olabilmektedirler. Büyük güçler bundan böyle kendi görüşlerini kendilerinden güçsüz ülkelere dikte etmekte ciddi sorunlar yaşayacaklardır.

İran'a yaptırımları öngören karar tasarısının geleceğini açıklamıştır. Buna yönelik bir karar tasarısı üzerinde ise BM Güvenlik Konseyi'nin daimi üyelerinin anlaşmaları belirtilmiştir. Bu açıklama ile İran'ın niyetlerine dair kuşku ortadan kalkmadığı görülmüş, bu mutabakatla İran'ın zamana oynama şeklindeki klasik politikalarına devam ettiği düşünülmüştür. Batı için önemli olan mutabakatın içeriğinden çok zamanlamasıdır. BM Güvenlik Konseyi'nin İran'a ilişkin ekonomik ambargoları tartıştığı bir ortamda İran'ın bir son dakika manevrası ile bu baskıdan kurtulmaya çalıştığına inanılmaktadır. İran'ın hesaplı hareket ederek, Türkiye ve Brezilya'nın iyi niyetlerinden istifade ettiğine inanılmaktadır. Türkiye ve Brezilya'nın İran tarafından kullanıldığı Batılı çevrelerde hâkim olan görüştür.

Türk ve Brezilyalı liderlerin mutabakat sonrasında Batı'da ortaya çıkan tepkilere karşılık olarak söyledikleri, bu sürecin tamamıyla Batı'nın bilgisi dâhilinde yürütüldüğü ve özü itibarıyla geçen senenin Ekim ayında ortaya çıkan ABD'nin beklentileri ile uyumlu olduğudur. Başkan Obama'nın Türk ve Brezilyalı liderleri cesaretlendirmek adına kendilerine bu yönde telkinlerde bulunduğu bilinmektedir. İran ile müzakerelere sürecine şans tanımak özü itibarıyla Başkan Obama'nın iktidara geldikten sonra izlemeye başladığı dış politika ile uyumlu görünmektedir.

Mutabakatın soruna kalıcı bir çözüm bulmak için atılmış güven artırıcı bir adım olduğu yönündeki Türk görüşleri pek itibar görmemektedir. Türkiye'nin bu noktayı vurgulaması mutabakatın nihai bir çözüm olmadığını göstermektedir. Bu mutabakatın bu şekilde değerlendirilmesi gerektiğini BM Genel Sekreteri Ban Ki Moon ile

Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu eski başkanı Baradey de ifade etmektedirler.

Hâl böyle olunca Türkiye ve Brezilya, ABD'nin İran'a yönelik ambargoları BM Güvenlik Konseyi'ne getireceğini söylemesi karşısında hayal kırıklığı yaşamışlardır. Ne Batı medyasında Türkiye ve Brezilya'nın çabalarını takdir eden görüşler ne de Rusya ve Çin'in bu mutabakattan sonra çok kolay bir şekilde yaptırımlara destek vermeyeceği yönündeki beklentiler Türkiye ve Brezilya'yı tatmin etmekten uzaktır.

İkinci Boyut:

Mutabakat ve Türk Dış Politikası

Bu mutabakat son dönemde Türkiye'nin takip etmekte olduğu dış politikanın temel parametreleri ile uyumludur. Buna göre Türkiye tarihinden ve coğrafyasından kaynaklanan stratejik zenginliğine dayanarak, bölgesindeki gelişmelere ilişkin ciddi sorumluluklar duyması gereken ve mevcut sorunların çözümünde, gerek sorunlar ortaya çıkmadan gerekse ortaya çıktıktan sonra, aktif tutum takınması gereken bir ülkedir. Bu tarz politikalar Türkiye için hem tarihî bir sorumluluk hem de reelpolitik bir gerekliliktir.

İran bağlamında altı çizilmesi gereken nokta, Türkiye'nin Batı ile İran arasındaki sorunların çözülmesinden en fazla fayda sağlayacak ülkelerden biri olmasıdır. İran üzerine konacak askerî ve ekonomik ambargolar Türk ekonomisine ciddi oranda zarar verebilecek, İran'a karşı girişilecek askerî bir harekât ise bölgedeki istikrarsızlık ve kaos ortamını tırmandıracaktır. Her iki durumda da Türkiye bundan olumsuz şekilde etkilenecektir. Türkiye, İran krizi dolayısıyla

Ortadoğu'daki istikrarın bozulmasından en fazla rahatsız olacak ülkelerden birisidir.

İran'ın nükleer enerji geliştirmekle yetinmeyip nükleer silah geliştirmesi durumunda da Türkiye'nin güvenliği negatif olarak etkilenecektir. Bu durum kaçınılmaz olarak İran'ın bölgesel ağırlığını arttıracaktır. Ayrıca bölgesel çatışmalarda nükleer silahların kullanılması riski her zaman ortada olacaktır. Nükleer bir İran'ı dengelemek adına Türkiye'nin benzer bir rotaya girmesi söz konusu olabilecektir, bu ise Türkiye'nin sınırlı kaynaklarını verimsiz kullanmasının yanında Türkiye'nin AB üyelik sürecini ve ABD ile olan ilişkilerini ciddi oranda zedeleyecektir.

Türkiye'nin İran krizinin başarılı bir şekilde çözülmesinden elde edeceği faydalar sadece maddi güvenlik kazanımları ile sınırlı değildir. Bunun Türkiye'nin yeni dış politika kimliğine yapacağı katkılar da önemlidir. Bu sayede Türkiye bölgesel ve küresel sorunların çözümünde aktif rol oynayan, iyi niyete dayanan arabuluculuk faaliyetlerinde bulunan, dış politika davranışlarında karşılıklı güven oluşturulmasını hedefleyen, küresel sistemin dışında kalan ülkelerin küresel sisteme entegrasyonunu hedefleyen bir ülke olarak algılanacaktır. Türkiye'nin dış politikasında Avrupa Birliği'nin temel dış politika normlarını uygulayan ülke karakteri güçlenecektir. Ayrıca, Türkiye'nin Ortadoğu bölgesinde artmakta olan yumuşak gücü önemli bir ivme kazanacaktır. Bölgesel sorunlara duyarsız kalmayan, komşularının sorunlarını kendi sorunu gibi algılayan ve nihayetinde bölgesel entegrasyonu öngören yeni Türk dış politikası bu bağlamda önemli bir kazanım elde edecektir.

İran ile Batı arasındaki krizin sonlanmasında Türkiye'nin başarılı bir arabulucu faaliyette bulunması onun takip etmekte olduğu ritmik diplomasi ve çok boyutlu dış politika anlayışının başarısı şeklinde değerlendirilecektir. Türkiye özellikle 11 Eylül sonrası ortaya çıkan siyasi konjunktürde Batı ile Batı karşıtı çevreler arasındaki sorunların çözülmesinde hayati bir öneme sahip olduğunu iddia ettiğinden, İran bağlamında elde edilecek bir başarı bu bağlamda Türkiye'nin görüşlerine meşruiyet kazandıracaktır.

Üçüncü Boyut: Türkiye ve Batı

Söz konusu mutabakatın bir diğer önemli boyutu bu süreç boyunca Türkiye'nin takınmış olduğu tutumun onun Batılı ülkelerle olan ilişkisini ne yönde etkileyeceğidir. Gerek mutabakat öncesinde gerekse de mutabakatın deklare edilmesinin hemen ertesinde başta ABD olmak üzere belli başlı Batılı ülkeler bu konuya oldukça ihtiyatlı yaklaşmışlar ve İran'ın niyetlerine ilişkin taşınmış oldukları şüphelerin ortadan kalkmadığını açıklamışlardır. Batılı çevrelerin vurguladıkları asıl konu mutabakatın içeriğinden çok zamanlaması olmuş, bu bağlamda Türkiye'nin istemeden de olsa İran'ın ekmeğine yağ sürdüğüne inanılmıştır.

Türkiye'nin Batılı aktörlerle İran konusunda ters düşme ihtimali her geçen gün artmaktadır. ABD başta olmak üzere AB'nin önemli ülkeleri İran'a karşı askerî seçenekler dâhil olmak üzere bütün zorlama tedbirlerini hayata geçirmeye kararlı gözükmektedirler. Türkiye ise böyle bir konunun BM Güvenlik Konseyi'ne gelmesi durumunda "hayır" demese bile en azından çekimser kalacaktır. Nükleer takas mutabakatının sağlanmasında oynamış olduğu rol dikkate alındığında Türkiye'nin muhtemel bir oylamada "evet" demesi neredeyse imkânsızdır. Türkiye'nin bu bağlamda Batı'nın karşısında yer alması ister istemez Türk dış politikasında eksen kaymaları olduğu yönündeki görüşleri güçlendirecektir. İsrail ile yaşanan gergin ilişkiler, Türkiye'nin ABD'nin potansiyel düşman ilan ettiği ülkelerle ilişkilerini geliştirmesi ve İran krizi bağlamında Türkiye'nin takınmış olduğu tavır onun gittikçe Batı kampından uzaklaşmakta olduğu algısını güçlendirecektir.

Türkiye'nin artık Batı merkezli bir dış politika izlemediği, bölgesindeki ve sistemdeki gelişmelere daha çok kendi merkezinden bakmakta olduğu algısı güçlenecektir. Aslında bu durumun ortaya çıkması sadece AK Parti'nin stratejik derinlik politikaları ile açıklanamaz. Son on yıldır gözlemekte olduğumuz üzere, Batılı aktörler Türkiye'nin Batılı kimliğini sorgulamaktadırlar. AB ile resmi olarak üyelik müzakereleri başlamış olmasına rağmen, Türkiye'nin AB üyeliğine yö-

İnceleme

Bölgesel problemlerin çözülmesinde diyalog, karşılıklı ekonomik bağımlılık ve ortak değerleri önemseyen bir Türkiye'nin, bunlar yokmuşçasına hareket edip politikalarını tamamen Batınlara endekslemesi düşünülemezdi.

nelik AB içinden kaynaklanan itirazlar artmıştır. 11 Eylül saldırıları sonrasında ABD'nin gerek küresel terörizme karşı gerekse de Ortadoğu bölgesine ilişkin izlemekte olduğu politikalar, Türkiye tarafından kaygıyla izlenmekte ve ABD'nin bu politikalarından dolayı potansiyel bir güvenlik tehdidi olduğu düşüncesi zemin kazanmaktadır. Türk halkı NATO üyeleri arasında ABD'ye ilişkin en olumsuz kanaatlere sahip olan ülkedir.

Dördüncü Boyut: Değişen Güçler Dengesi

İran krizi bağlamında Türkiye ve Brezilya'nın çabaları sonucunda imzalanan mutabakat dünyada ortaya çıkmakta olan yeni güçler dengesini gözler önüne sermesi açısından da önemlidir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin üyeleri İran ile masaya oturmak ve yazılı bir belgeyi imzalamak bağlamında başarısız olurken, Türkiye ve Brezilya bu anlamda çok ciddi bir başarıya imza atmışlardır. İkinci Dünya Savaşı'nın sonrasında ortaya çıkan küresel sistemin başat aktörleri kendilerinin başarısız oldukları bir sorunda, orta ölçekli iki ülkenin ciddi bir inisiyatif olarak önemli bir sonuç üretmelerini pek de memnuniyetle karşılamamaktadırlar. Buradan hareketle denilebilir ki artık orta büyüklükteki ülkeler büyük güçlerden bağımsız olarak, bazen de onları karşılarına alarak, önemli uluslararası roller oynamak isteyeceklerdir. Sistemdeki hakim güçlerin, başta ABD olmak üzere, göreceli olarak gerilemeye başlamaları bu durumu mümkün kılmaktadır.

Orta büyüklükteki güçler kendi çıkarları söz konusu olduğunda önemli riskler alabilmekte ve kendi vizyonlarının takipçisi olabilmektedirler. Büyük güçler bundan böyle kendi görüşlerini

kendilerinden güçsüz ülkelere dikte etmekte ciddi sorunlar yaşayacaklardır. ABD'nin kendi ideal çözümünü İran'a dayatmakta ve bu bağlamda sistemdeki diğer başat aktörleri kendi yanına çekmekte ne kadar başarısız olduğu ortadadır.

Türkiye ve Brezilya'yı diğer yükselmekte olan güçlerle birlikte düşündüğümüzde, Batı'nın cidiyetle üzerinde durması gereken nokta bu ülkelerin kendi içlerinde güçlü oldukları, halklarının gözündeki meşruiyet sorunu yaşamadıkları ve de ekonomilerinin sürekli olarak gelişmekte olduğudur. Bundan dolayıdır ki, bu ülkelerin sistemdeki başat aktörlerin politikalarına karşı takınmış oldukları eleştirel tutum Soğuk Savaş sırasında Üçüncü Dünya ve Bağlantısızlar grubu ülkelerinin takınmış oldukları tutumla karşılaştırılmaz.

Sonuç

Türkiye'nin İran krizi bağlamında Batı'nın itirazları neticesinde takınmış olduğu tavırdan vazgeçip tamamen Batı'nın yanında saf tutması artık imkânsızdır. Türkiye uzun zamandır İran'ın nükleer silahlardan arındırılmasının bölgedeki nükleer silahlara sahip bütün ülkelerin bu silahlardan arındırılması durumunda mümkün ve meşru olabileceğini dillendirmektedir. Ayrıca üst düzey Türk yöneticiler uluslararası platformlarda nükleer silahlara sahip olan ülkelerin olmayanlara karşı zorlayıcı tutumlar takınmalarının hiç de ahlaki ve meşru olmadığını söylemektedirler. Meşruiyet zemininde yürütülmekte olan bu mücadeleden vazgeçilmesi çok zordur.

Türkiye'nin penceresinden bakıldığında bu soruna en kısa sürede bir çözüm bulunması önem-

İnceleme

lidir. Risk altında olan Türkiye'nin uluslararası krizlerde oynamakta olduğu arabuluculuk rolünün inandırıcılığıdır. Türkiye son yıllarda gerek kendi yakın bölgesinde gerekse de dünyanın çeşitli yerlerindeki kriz alanlarında aktif arabuluculuk faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bu çabaların olumlu neticelenmesi Türkiye'nin oynamakta olduğu bu rolün inandırıcılığı bağlamında önemlidir. Aksi takdirde Türkiye'nin bu tarz davranışlarının ciddiyeti sorgulanacaktır. Türkiye'nin son yıllarda artan yumuşak gücü İran krizinin alacağı seyirden yakından etkilenecektir.

Bu bağlamda dikkatleri çeken bir gelişme, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde İran'a yaptırımları öngören karar tasarısının oylanmasında Türkiye'nin Brezilya ile birlikte "hayır" oyu kullanmasıdır. Son tahlilde Lübnan'ın çekimser, Türkiye ve Brezilya'nın "hayır" oyu kullanmaları yaptırımların kabul edilmesini engellemeye yetmemişse de Türkiye mensubu olduğunu iddia ettiği Batı'yla açıkça ters düşmüştür. Rusya ve Çin'in de "evet" oyu vermiş olmaları ayrıca önemlidir.

Bu olay yukarıda yapmaya çalıştığımız dört boyutlu analiz çerçevesinde düşünülmesi gereken bir gelişmedir. Türkiye'nin bu kararı, önümüzdeki günlerde Türkiye ile Batılı devletler arasındaki ilişkileri daha da gerginleştirecektir. İsrail'in uluslararası sularda seyreden Türk yardım gemisine düzenlemiş olduğu hukuksuz saldırı neticesinde gerilen Türk-İsrail ve Türk-ABD ilişkileri Türkiye'nin bu son kararından sonra daha da olumsuz seyredebilir. Batılı çevrelerde dillendirilen Türk dış politikasında eksen kayması oldu-

ğu yönündeki görüşler bu olaydan sonra daha da zemin kazanabilir.

Türkiye'nin "hayır" oyu bir diğer açıdan bakıldığında Türkiye'nin çevresinde artmakta olan gücü ile doğru orantılıdır. Türkiye 2003 Irak krizinden bu yana ilk kez bu karar vesilesiyle Batılı aktörlerle açıkça ters düşmüştür. Bundan böyle Türkiye'nin, yükselmekte olan orta büyüklükteki bir güç olarak, kendi bölgesindeki gelişmeler karşısında daha aktif tutumlar takınması ve politikalarını şekillendirirken Batılı güçlerle ters düşmeyi göze alması beklenebilir.

"Hayır" oyu, Türkiye'nin son nükleer takas anlaşması çerçevesinde izlemekte olduğu politikanın inandırıcılığı bağlamında da önemlidir. Türkiye'nin bu mutabakat olmamışçasına hareket edip "evet" oyu vermesi ya da tamamen pasif bir tutum takınıp çekimser kalması beklenemezdi. Böyle bir şey Türkiye'nin artmakata olan yumuşak gücü ile çelişirdi.

Türkiye'nin son zamanlarda gerek yardım gemisine yapılan saldırı karşısında takınmış olduğu tutum gerekse de Batı ile İran arasındaki gerginlik bağlamında izlemekte olduğu politikalar özü itibarıyla birbiriyle uyumludur. Bölgesinde kriz istemeyen, ülke içindeki gelişmelerin dışarıdaki olaylardan olumsuz şekilde etkilenmemesine çalışan, bölgesel problemlerin çözülmesinde diyalog, karşılıklı ekonomik bağımlılık ve ortak değerleri önemseyen bir Türkiye'nin, bunlar yokmuşçasına hareket edip politikalarını tamamen Batı'ninkilere endekslemesi düşünülemezdi. Bundan sonra da bu trendin hızlanarak devam etmesi beklenmelidir. ■